

призначення буде більш ґрунтовно розглянута у п. 1.3, вважаємо за доцільне не зупинятися на ній у цьому питанні.

Підсумовуючи вищезазначене, варто відмітити, що досконалий механізм здійснення видатків місцевих бюджетів соціального призначення є необхідною передумовою ефективного управління коштами бюджетів, які спрямовуються на задоволення суспільних потреб. Однак, успішність такої діяльності залежить не стільки від наявності адекватної системи забезпечення, скільки від стратегічної виваженості політики у сфері видатків бюджетів, базованої на урахуванні суспільних очікувань та можливостей економіки.

Література:

1. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М.: ИТИ Технологии, 2006. – 944 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.ozhegov.info/?q=M*&pg=39&ind=N.
2. Краткий экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 2001. – 1088 с.
3. Ефремова Т. Ф. Новый толково-словообразовательный словарь русского языка / Т. Ф. Ефремова. – М.: Русский язык, 2000. – 1233 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mirsl洛夫removoy.ru/show_word/90876/.
4. Смовженко Т. С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва: Монографія / Т. С. Смовженко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 461 с.
5. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
6. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
7. Монаєнко А. О. Правові основи фінансування видатків на освіту та науку: Монографія / А. О. Монаєнко. – Л.: Червона калина, 2009. – 251 с.
8. Державні фінанси в транзитивній економіці: Навч. посіб. / [М. І. Карлін, Л. М. Горбач, Л. Я. Новосад та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. М. І. Карліна. – К.: Кондор, 2003. – 220 с.

Бучковська Я. Г.
аспірант кафедри фінансів

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Особливі властивості тих чи інших послуг, як відомо, відіграють важливу роль при формуванні оптимального механізму їхнього фінансування. Принципове значення при цьому мають наявність чи відсутність у цих послугах ознак суспільних благ або приватних благ, а також наявність чи відсутність у цих послугах екстерналій. Узагальнення дослідження щодо властивостей послуг дошкільної освіти дає нам змогу зробити висновок, що цим послугам властиві ознаки як приватних благ, так і суспільних благ.

Оцінюючи склад вигод від надання послуг дошкільної освіти, варто виокремити дві складові – соціальні вигоди та економічні вигоди. Безумовно основні вигоди від одержання цих послуг одержує суспільство, адже завдяки їм відбувається формування всесторонньо розвинених особистостей. Соціальні вигоди є результатом надання послуг дошкільної освіти, яким властиві ознаки як приватних благ, так і суспільних благ. При цьому таким послугам притаманні певні позитивні екстерналії.

Згідно з класичним визначенням поняття приватних благ, вони мають дві властивості: принцип виключення (наявна технічна можливість не надання таких благ індивідам, котрі не заплатили за них) і конкурентне споживання [1, с. 67–68; 2, с. 62–63]. Аналізуючи послуги дошкільної освіти на предмет відповідності цим критеріям, необхідно зазначити, що їм теоретично властивий принцип виключення, а також наявне суперництво при їх споживанні. З огляду на це, послугам дошкільної освіти властиві ознаки приватних благ, про що знаходимо підтвердження у наукових працях відомих вчених [3, с. 53; 4, с. 449]. Основними складовими приватних благ від споживання послуг дошкільної освіти є:

- одержання знань, необхідних для життєдіяльності у сучасному світі;
- поліпшення фізичного і психічного здоров'я;
- розвиток позитивних манер і культурне виховання;
- набуття важливих навичок взаємодії з іншими індивідуумами та з соціальними групами, а також з навколишнім світом;
- формування гармонійно розвиненої особистості.

Наявність ознак приватних благ робить можливим залучення грошових ресурсів споживачів послуг дошкільної освіти до їхнього фінансування. Проте, як свідчить досвід розвинених країн, обов'язок щодо надання дошкільної освіти бере на себе зазвичай держава. Обґрунтовує таку діяльність, насамперед, наявність у цих послугах позитивних зовнішніх ефектів. Окремі вчені як приклад позитивних екстерналій наводять саме освітні послуги [4, с. 316–317]. Позитивними наслідками від здобуття дошкільної освіти для оточуючого середовища є:

- удосконалення взаємодії з гармонійно розвиненими людьми в соціальних групах і суспільстві
- поліпшення співпраці з освіченими особами;
- зменшення рівня злочинності, в т.ч. дитячої.

Послугам дошкільної освіти властиві також окремі ознаки суспільних благ. Так, завдяки своїм властивостям, дошкільна освіта забезпечує розвиток нації через освіту і виховання підростаючого покоління та сприяє формуванню нації з позитивними ціннісними орієнтирами. Крім цього, науковці відзначають інші властивості освітніх послуг, які доводять неефективність виключення індивідів від їхнього споживання. Так, вважається, що ефективний розмір групи

для повноцінного навчання і виховання становить більше, ніж одна дитина. У зв'язку з цим якісне надання дошкільної освіти можливе тоді, коли вдається досягти оптимальних розмірів груп дітей. Також слід зазначити, що освітнім послугам властива характеристика локальної природної монополії, адже дошкільний навчальний заклад має знаходитися недалеко від місця проживання дитини. У зв'язку з цим в разі відсутності попиту мінімальної кількості дітей, такі послуги будуть взагалі відсутні у певній місцевості [4, с. 733–734].

Крім соціальних вигід від послуг дошкільної освіти, їхнє надання справляє регулюючий вплив на сучасну економіку. Цей вплив досягається переважно завдяки зростанню вартості людського капіталу і підвищенню якості робочої сили в майбутньому.

Дослідження складу послуг дає змогу обґрунтувати оптимальні джерела фінансування послуг дошкільної освіти та запропонувати найбільш придатний для цього механізм фінансування. Зважаючи, на характерні властивості послуг дошкільної освіти, а саме наявність ознак суспільних благ і позитивних зовнішніх ефектів, оптимальним джерелом їхнього фінансового забезпечення є суспільні фінансові ресурси, що акумулюються в бюджеті держави. Це дасть можливість забезпечити доступність послуг дошкільної освіти і, таким чином, посилити соціальний ефект від їх одержання.

Забезпечення доступності послуг є важливим ще й з огляду на необхідність досягнення соціальної справедливості. У розвиненому суспільстві є чітка усталена позиція, що життєві шанси дітей не повинні залежати від достатку їхніх батьків чи заможності громади, в якій вони живуть [5, с. 450]. В сучасних дослідженнях наявність чи відсутність доступності освітніх послуг вважається ознакою бідності [6, с. 62–63]. З огляду на це, бюджетне фінансування дошкільної освіти дасть змогу забезпечити не лише необхідний соціальний і економічний ефект, а й сприяти зменшенню соціальної нерівності в суспільстві.

Отже, в проведеному дослідженні доведено, що наявні властивості послуг дошкільної освіти формують об'єктивні передумови для залучення суспільних фондів фінансових ресурсів до їхнього фінансування. Проте, наявність у послугах дошкільної освіти ознак приватних благ дають змогу на допоміжних засадах залучати для їхнього фінансування також грошові ресурси споживачів послуг. Від оптимального поєднання цих двох джерел фінансування послуг дошкільної освіти залежить якість послуг дошкільних навчальних закладів і задоволення споживчих потреб суспільства, а також забезпечення соціальної справедливості в країні.

Література:

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки: Пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка; Передмова та наук. редактування В. М. Федосова / Шарль Бланкарт. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.
2. Масгрейв Р. А. Государственные финансы: теория и практика / Ричард А. Масгрейв, Пегги Б. Масгрейв. – М.: Бизнес-Атлас, 2009. – 716 с.
3. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави: Пер. з англ. / Джеймс М. Б'юкенен, Річард А. Масгрейв – К.: Вид. дім «КМ академія», 2004. – 175 с.
4. Хиллман А. Л. Государство и политическая экономика: возможности и ограничения управления / Арье Л. Хиллман. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2009. – 879 с.
5. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора: Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський / Джозеф Е. Стігліц. – К.: Основи, 1998. – 854 с.
6. Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. [О. П. Кириленко, І. І. Білоус, Б. С. Малиняк та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – 432 с.

Горин В. П.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ У СФЕРІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Соціальні гарантії населення в умовах економічних трансформацій є важливим елементом здійснення соціальної політики держави, направленої на зростання суспільного добробуту, досягнення стабільності та прогресивного розвитку суспільства. З витоків вчення про державу добробуту вони пройшли довгий шлях свого розвитку. На сьогодні практично у кожній країні існує система соціальних гарантій населенню, структура та джерела фінансування якої залежать від типу та рівня розвитку економічної системи, національних традицій та інших чинників.

В Україні з переходом до ринкової економіки також постала необхідність побудови своєї системи соціальних гарантій населення. Зниження економічних показників внаслідок затяжної кризи в народногосподарському комплексі країни зруйнувало базис для забезпечення соціальних гарантій на рівні, успадкованому з часів планової економіки. Держава виявилася фінансово неспроможною подолати проблеми всезростаючої бідності і майнового розшарування населення, різкого зниження рівня і якості життя, все більше перекладаючи соціальні зобов'язання на приватний сектор. Відтак, в сучасних умовах можна говорити про існування двох типів соціальних гарантій: соціальних гарантій держави – законодавчо визначених мінімальних розмірів оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги та інших соціальних виплат на рівні, не нижче прожиткового мінімуму;